

Алещенко В. І. доктор психологічних наук, професор,
Національний університет оборони України
<https://orcid.org/0000-0003-1560-7318>

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

В статті висвітлено сутність психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій та загальні підходи до її формування в процесі психологічної підготовки особового складу Збройних Сил України та інших сил оборони. Підкреслюється необхідність гострої потреби у підготовці висококваліфікованих фахівців, які, маючи психологічну освіту, здатні ефективно організовувати та проводити заходи психологічної підготовки, психологічного супроводу бойових дій, надавати екстрену психологічну допомогу військовослужбовцям.

У структурі психологічної готовності військовослужбовців до професійної діяльності виділені наступні компоненти: мотиваційні, рівень розвитку мислення, комунікативні та організаторські здібності. Запропоновано деякі пріоритетні напрямки формування психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій, необхідність розробки Курсу спеціальної психологічної підготовки, компетентностей військовослужбовців до ведення бойових дій та шляхи її формування у ВВНЗ.

Ключові слова: ведення бойових дій; морально-психологічне забезпечення; психологічна готовність; компоненти психологічної готовності військовослужбовців.

Вступ. Ефективність будь-якої діяльності визначається, насамперед, психологічною та функціональною готовністю людини до її виконання. В умовах сучасної війни виграє та зі сторін, яка не тільки фізично краще підготує особовий склад, а й сформує психологічну готовність воїнів до діяльності в бойових умовах.

Участь у бойових діях є потужним стресом, який зумовлює значні психологічні, фізіологічні й функціональні порушення організму, впливає на емоційно-вольову сферу військовослужбовця, сприяє розвитку психосоматичних захворювань і виникненню патологічних реакцій [7]. Враховуючи досвід відбиття широкомасштабної агресії РФ проти України основними стрес-факторами, що впливають на психологічну готовність військовослужбовців є: ризик для життя й здоров'я; граничний рівень фізичних навантажень; несприятливий вплив природно-кліматичних і погодних умов; високий ступінь невизначеності; швидка динаміка й непередбачуваність зміни обстановки; необхідність функціонування поза нормальним для людини середовищем проживання; розлука із близькими людьми й неможливість впливати на процеси в

родині у складних життєвих обставинах, що впливає на стабільний психоемоційний стан військовослужбовців і т. ін.

На військовослужбовців, залучених до виконання бойових завдань діє сукупність різного роду чинників і психотравмуючих обставин. Зазвичай це комплекс сильних подразників, що викликає значні стресові реакції у військовослужбовців та призводить до порушення їх психічної діяльності, що проявляється у вигляді так званих граничних і реактивних (психогенних) станів. На початку широкомасштабної агресії в окремих військових частинах та підрозділах рівень психологічної не готовності особового складу до виконання завдань за призначенням був критичним, що відобразилося у відмовах окремих військовослужбовців виконувати поставлені завдання, мало місце підвищення рівня психогенних втрат тощо.

Подолання нестабільних психологічних станів, потребує нових підходів до рівня професійної підготовки фахівців структур морально-психологічного забезпечення ЗС України, інших сил оборони у закладах військової освіти. Це вимагає звернути увагу на їх професійну підготовку компетентно здійснювати організацію та проведення психологічної підготовки у військових

частинах (підрозділах), формування психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій. Що і обумовило необхідність даної статті.

Мета статті полягає у висвітленні психологічної готовності військовослужбовців, визначенні загального змісту та структури психологічної готовності військовослужбовця до ведення бойових дій, формування професійних компетентностей фахівців структур МПЗ.

Теоретичне підґрунтя. Проблему формування психологічної готовності військовослужбовців в особливих умовах у своїх працях розглядали багато українських та закордонних науковців. Цією проблемою займалися В. Алещенко, В. Вареник, М. Корольчук, Н. Лозінська, В. Мороз, С. Миронець, О. Тімченко, М. Кришталь, О. Кокун, І. Окуленко, В.Осьодло, О. Колесніченко, І. Пішко, О. Поканевич та інші. Психологічна готовність розглядається ними в тісному взаємозв'язку з такими поняттями, як психологічна підготовка, психологічна підготовленість, надійність психіки, морально-психологічний стан, нервово-психічна стійкість [1-5].

Питання професійного самовизначення досліджувались у працях, Н. Кучеренко, О. Назарова, В. Семиченко, Л. Перелигіної та ін. У роботах Г. Уолтера, Г. Мегуна утримуються вказівки на нейрофізіологічні основи цілеспрямованого поведіння і стану готовності до дії. Н. Левітов виділяє тривалу готовність і тимчасовий стан готовності. Перша розуміється в якості визначальний рівень професійної придатності, а друга - як передстартовий стан до діяльності.

У психолого-педагогічних дослідженнях М. Корольчука, В. Крайнюк, В. Марченко розглядаються різні види готовності: тимчасова (ситуативна) і довготривала (стійка), функціональна і особова, психологічна і практична, загальна і спеціальна, готовність до розумової і фізичної діяльності. Фахівці розрізняють тривалу готовність і передстартовий стан; звичайний, підвищений і знижений стан готовності; готовність з переважанням пізнавальних, вольових або емоційних компонентів [4].

Психологічною основою професійної компетентності є набуття комунікативних, організаційно-управлінських знань, умінь і навичок, готовність до постійного підвищення кваліфікації, удосконалювання професійних функцій. Ці питання вивчалися С. Бочаровою, С. Кучеренко, І. Приходько та ін. Проведений аналіз дослідницьких робіт з проблеми психологічної готовності дозволив виділити значущі концепції в руслі системно-діяльнісного підходу.

В цілому дотичними до теми статті є роботи українських військових психологів: В. Стасюка (1999), Н. Мась і А. Сафіна (2022), А. Кириченко (2023 рік), О. Юркової (2023) щодо впливу соціально-психологічних характеристик особистості військовослужбовця на його уявлення про ризик і психологічну готовність до нього оцінки, морально-психологічний стан військовослужбовців, формування емоційної стійкості у воїнів-десантників, психологічної готовності танкістів до службово-бойової діяльності. Вивчення даними авторами проблем професійної і психологічної готовності різних категорій посадовців і фахівців не в повному об'ємі досліджено специфіку діяльності в ході виконання завдань в бойових умовах [1; 5].

Аналіз наукової літератури за цим напрямом та досвід російсько-української війни вказує на те, що формування психологічної готовності військовослужбовців має здійснюватися протягом усього строку служби. Однак проблема формування психологічної готовності військовослужбовців у період навчання у ВВНЗ саме до бойових дій майже не досліджена. Також на не належному рівні залишається методичне забезпечення діагностування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням, оскільки не запропоновано чіткого переліку методичного інструментарію для діагностування рівня готовності.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури; узагальнення напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених із визначеної проблеми; систематизація отриманої інформації.

Результати та обговорення. Проблема оцінки й прогнозування психологічної готовності особового складу, особливо при

виконанні задач у бойових умовах є професійно значущою для ЗС України, бо від неї залежить не тільки ефективність професійної діяльності військовослужбовців, а й їхня особиста безпека [6]. Вивчення психологічної готовності особистості до професійної діяльності здійснюється нами на прикладі діяльності офіцерів органів морально-психологічного забезпечення.

Під поняттям «готовність» розуміється стан визначений здібністю до успішного виконання якої-небудь діяльності і пов'язане з свідомою спрямованістю на цю діяльність. Звернемось до енциклопедичних словників, зокрема академічний тлумачний словник української мови це поняття розкриває як стан готовності для здійснення певної дії або необхідність чи бажання зробити, що-небудь. У великому психологічному словнику за редакцією Б. Мещерякова та В. Зінченка готовність до дії (з англ. readiness to action) визначається як стан мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, що забезпечують ефективне виконання певних дій. У словнику психологічних понять, які містяться в підручнику М. Варія «Загальна психологія», готовність розглядається як стан мобілізації психофізіологічних систем перед майбутньою діяльністю.

Психологічна готовність до виконання бойових завдань представляється як сукупність певних психологічних властивостей та станів особистості, яка складається з особистісної та функціональної готовності. У Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського до 2007 року їх формуванням опікувалась кафедра військової психології, яка ефективно функціонувала як окремий структурний підрозділ. Слухачі, навчаючись за спеціальністю «Психологічна робота у військах (силах)», а в подальшому за спеціалізацією «Психологічне забезпечення дій військ (сил)», мали такі можливості: 1) отримувати ґрунтовні знання з військової психології, психофізіології, соціальної психології, кризової психології, медичної психології, інженерної психології, етнопсихології, екстремальної психології та інших психологічних дисциплін; 2) проводити психологічні дослідження з актуальних проблем військової психології;

3) проходити підготовку в ад'юнктурі за спеціальністю 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» (нині 053 «Психологія»).

На сьогодні більшість слухачів, які проходять підготовку за спеціалізацією «Організація морально-психологічного забезпечення військ (сил)», що здійснюється в межах спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)», не мають первинної фахової освіти. Упродовж усього циклу підготовки за зазначеною спеціалізацією кафедрою суспільних наук викладається лише одна навчальна дисципліна «Психологічне забезпечення військ (сил)» в обсязі 3-х кредитів, усі інші мають статус вибіркового, що явно недостатньо для реалізації окреслених вище завдань.

Серед загальних компетентностей (ЗК) які повинні набути фахівці, слід відзначити: здатність працювати в команді; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність спілкуватися іноземною мовою; здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки та оборони держави; оцінювати досягнуті результати, узагальнювати та впроваджувати у практику військ (сил) передовий досвід та досвід країн членів НАТО; якісно виконувати функціональні обов'язки у складі органів військового управління оперативного рівня; здатність розв'язувати складні задачі забезпечення військ (сил) під час підготовки і ведення об'єднаних операцій угруповань військ (сил); здатність підтримувати належний рівень здоров'я та фізичної працездатності засобами фізичної підготовки, управляти процесом фізичного вдосконалення особового складу підпорядкованих підрозділів та військових частин.

Організовувати діяльність підпорядкованих військових частин забезпечення військ (сил) за видами, родами ЗС України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України у відповідності до національного законодавства та норм міжнародного гуманітарного права та управляти військово-педагогічним та соціально-психологічними процесами у підрозділах забезпечення військ (сил) органів військового управління оперативного рівня.

Питання психології

Володіти основами забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері, аналізувати напрями реформ сектору безпеки і оборони з питань забезпечення військ (сил) відповідно до стандартів НАТО.

Діяльність у цій сфері завжди вимагала від фахівця спеціальної професійної підготовки та наявності комплексу сформованих моральних, психологічних, фізичних та інших якостей.

Вивчаючи досвід країн-партнерів НАТО ми звернули увагу на те, що ключову роль у підтриманні психологічної готовності підрозділу (частини) відіграє офіцер-лідер. Окрім досягнення оперативних цілей він оцінює особистісну психологічну готовність кожного військовослужбовця та оперуючи цими фактами приймає рішення про придатність військовослужбовців виконувати бойове завдання.

У готовності особового складу до виконання завдань, слід виокремити два основні аспекти бойової готовності. З одного боку, це психосоціальний вимір (психологічні характеристики), а з іншого боку, матеріальний вимір (наприклад, кількість літаків, танків та їх справність, наявність боєприпасів). Кожен командир (начальник) повинен пам'ятати, що особовий склад до ведення бойових дій потрібно готувати, у тому числі і з морально-психологічної точки зору. Недооцінювання цього аспекту, помилки та прорахунки у підготовці частин і підрозділів, безумовно, призводять до поразок, великих людських жертв і втрат. При цьому головну увагу необхідно приділяти всебічній підготовці особового складу до виконання конкретного бойового завдання з урахуванням специфіки регіону, морально-психологічного стану та бойової навченості своїх військ і військ противника.

Психосоціальний вимір висуває нові сучасні вимоги до бойової підготовки та застосування військ, морально-психологічного забезпечення, професійної підготовки офіцерських кадрів, їх теоретичної і методичної майстерності. Перед офіцерами всіх ланок військового управління постає складна проблема: мобілізувати зусилля військовослужбовців усіх категорій на ефективне виконання бойових завдань.

Важливим інструментом для

досягнення цієї мети є психологічна підготовка особового складу яка здійснюється в загальному процесі бойової підготовки, що у свою чергу складає основу її успішності. У процесі формування психологічної готовності особового складу особливого значення набуває теоретична та практична складова їхньої професійної підготовки, які зумовлюють особистісне зростання фахівця, формування психологічної стійкості до тривалого нервово-психічного та фізичного навантаження, здатності адаптуватися до екстремальних умов, ухвалювати рішення з мінімальним емоційним включенням тощо. Формування в особового складу психічної стійкості та психологічної готовності до бою (виконання завдань за призначенням) є основною метою психологічної підготовки [8; 9; 10]. Для психологічної профілактики наслідків впливу бойового стресу на військовослужбовців важливим є надати кожному військовослужбовцю знання щодо особливостей стресових реакцій на негативні фактори сучасних бойових дій, навчання командирів усіх рівнів і решти особового складу способів і методів само- та взаємодопомоги [7].

Головні завдання психологічної підготовки: забезпечення стійкої психологічної готовності військовослужбовців до захисту Батьківщини, до рішучих дій під час виконання бойових завдань, готовності до ризику та зустрічі з небезпекою; формування у військовослужбовців психічної стійкості до психотравмуючих факторів сучасної війни, тривалих перевантажень; освоєння військовослужбовцями методів попередження психотравмування, саморегуляції, виявлення ознак отримання психологічних травм; надання першої допомоги; створення передумов високої бойової активності військовослужбовців; адаптація військовослужбовців до бойових умов, їх навчання основним способам самозахисту; зниження наслідків психологічних травм, підвищення рівня професійних і бойових навичок та вмінь, фізичної та психологічної витривалості військовослужбовців.

Зазначене характеризує те, що психологічна готовність фахівця до

Питання психології

виконання професійних функцій є основним фактором котрий впливає на ефективність організації діяльності, особливо в екстремальних умовах, а саме: професійна спрямованість, досвід, що містить у собі знання, уміння і навички за обраною спеціальністю, залежить від психічних процесів волі, почуттів, сприйняття, пам'яті, мислення, біопсихічних властивостей - темпераменту, статевих і вікових властивостей.

Основні компоненти психологічної готовності до діяльності в бойових умовах нами визначено як *тривала* та *короткочасна психологічна* готовність. Перша формується впродовж тривалого часу професійної підготовки та діяльності фахівця і характеризує його *потенційну*

психологічну здатність до виконання різних завдань під час здійснення діяльності в екстремальних умовах. Друга базується на основі першої і характеризує *наявну* на даний період часу (від дня до кількох днів) психологічну здатність до виконання конкретних професійних завдань в таких умовах.

Психологічна готовність є специфічним психічним станом, що має складну динамічну структуру, між компонентами (когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний та індивідуально-психологічні якості) і типологічних сторін психіки особового складу в їх співвідношенні із зовнішніми умовами і майбутніми завданнями (рис. 1).

Рис. 1. Структура психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в бойових умовах

На підставі аналізу значної кількості робіт з проблем психологічної готовності можна зробити висновок про те, що у фахівця структури МПЗ мають поєднуватися як природні риси, так і набуті

навички в процесі навчання у ВВНЗ та подальшої служби. Він повинен володіти такими якостями: інтелект вище середнього; психічна врівноваженість; підвищений рівень активності; здатність забезпечити

Питання психології

цілеспрямовану діяльність підпорядкованої організаційної структури; готовність йти на ризик; прогностичність (спроможність формулювати «бачення» майбутнього).

Розвиток в освітньому середовищі ВНЗ умов, що сприяють формуванню в слухачів бойових психологічних навичок, необхідних емоційних реакцій, моральної й психологічної готовності до одноосібно прийнятих рішень в умовах смертельної небезпеки. Відзначимо, що даний напрямок вимагає додаткового вивчення й науково обґрунтованого відбору й реалізації системи ефективних форм, методів і технологій роботи. У Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського давно на часі створення кафедра військової психології як окремого структурного підрозділу, що є одним із шляхів формування психологічної готовності майбутніх заступників командирів з морально-психологічного забезпечення до виконання бойових завдань. На нашу думку, цьому сприятиме реалізація Курсу спеціальної психолога підготовки, яка повинна бути спрямована на прищеплювання навичок у використанні методів і методик (технік) індивідуальної та групової психологічної підготовки військовослужбовців, надання першої психологічної допомоги й самопомоги перед, у ході та після виконання бойових завдань. Необхідність розробки Курсу спеціальної психологічної підготовки, наприклад «Методи й методики (техніки) індивідуальної психологічної підготовки військовослужбовців до ведення бойових дій».

Доцільно передбачити її основною професійною освітньою програмою. Необхідність його проведення актуалізується об'єктивно бойовою дійсністю. Програма курсу спеціальної психологічної підготовки має бути спрямована на досягнення наступної мети: сформувати в слухачів уміння застосовувати методи й методики (техніки) індивідуальної психологічної підготовки військовослужбовців, надання першої психологічної допомоги й самопомоги перед, у період і після виконання бойових завдань; формувати психологічну готовність до виконання смертельно-небезпечних завдань самому й у складі частини (підрозділу).

У процесі реалізації робочої програми Курсу вирішуються наступні завдання: розкрити слухачам загальну характеристику діяльності в особливих і екстремальних умовах; сформувати в них уяви про психотравмуючі фактори бойової обстановки, у тому числі в умовах інформаційного тиску, ведення асиметричних і гібридних бойових (тактичних) дій; закласти у офіцерів впевненість у своїй здатності до психологічної саморегуляції й психологічній підтримці особового складу підрозділу (частини) в умовах виконання бойових завдань.

Проходження Курсу забезпечить досягнення необхідних результатів за рахунок раціонального співвідношення теоретичних і практичних видів занять, використання практико-орієнтованих технологій навчання. Слухачі ознайомляться з теоретичними основами й алгоритмами психокорекційних методик формування оптимального психологічного стану військовослужбовця для ефективного функціонування в різних формах бойового застосування підрозділів (частин).

Важливим завданням є комплектування наших військових навчальних закладів офіцерами з бойовим досвідом, такими, які пройшли серйозну школу війни.

Таким чином, результат дослідження визначеного питання, що основними умовами формування - психологічної готовності фахівця структури МПЗ до ведення бойових дій є:

суттєве зростання запиту щодо психологічного забезпечення у ЗС України необхідність створення кафедри військової психології у структурі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

запровадження в університеті освітньо-наукової програми «Психологія діяльності в особливих умовах» за спеціальністю 053 «Психологія» на другому (магістерському) рівні вищої освіти, що в підсумку забезпечить належну підготовку фахівців і сприятиме виконанню завдань, окреслених вище.

Таким чином, формування, оцінка та прогнозування психологічної готовності до діяльності в бойових умовах відносяться до числа пріоритетних задач профвідбору, психологічної підготовки та психологічного

забезпечення діяльності. Органи військового управління, які відповідають за забезпечення психологічної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням, якість заходів психологічної підготовки у ЗС України є органи морально-психологічного забезпечення.

Висновки.

1. На основі вищенаведеного аналізу, психологічну готовність фахівця до екстремальних видів діяльності можна стисло визначити як інтегративне особистісне утворення, яке складається із короткочасної та тривалої готовності і забезпечує його психологічну придатність до діяльності в бойових умовах.

2. Теоретичні й методичні розробки проблеми психологічної підготовки до діяльності в бойових умовах дозволяють на досить об'єктивному й достовірному рівні зрозуміти психологічні особливості формування психологічної готовності фахівців МПЗ при здійсненні діяльності в екстремальних ситуаціях. Очевидно, що в сучасних умовах справжнім професіоналом може бути лише той фахівець, який «...здатний творчо застосовувати набутий капітал знань, самостійно здобувати й опрацьовувати та використовувати інформацію, змінюватися сам і змінювати свою діяльність, наповнювати її сучасним змістом; набувати необхідних для цього вмій та особистісних якостей, мислити нелінійно, прагнути постійного самовдосконалення» (Бишова, 2008, с. 6-9).

3. Необхідність розробки та реалізації Курсу спеціальної психологічної підготовки, спрямованого на прищеплювання навичок у використанні методів і методик (технік) індивідуальної психологічної підготовки військовослужбовців, надання першої психологічної допомоги й самопомоги перед, у період і після виконання бойових завдань. Даний курс спрямований на підвищення рівня психологічної готовності офіцерів до бойових дій за допомогою формування й розвитку: умій застосовувати методи індивідуальної психологічної підготовки (особового складу перед виконанням бойового завдання, першої психологічної допомоги й самопомоги військовослужбовцем у період і після виконання бойового завдання; умій навчати підлеглих використанню базових технік надання (самопомоги, стійкості до бойового стресу, достатнього рівня адаптаційних можливостей; високого рівня нервово-психічної стійкості й поведінкової регуляції; високого рівня працездатності, у тому числі й в ускладнених умовах діяльності; високої толерантності до психічних і фізичних навантажень; високої стійкості до впливу стрес-факторів.

Напрями подальших досліджень вбачаємо створення у ВВНЗ освітнього середовища, що сприяє формуванню в слухачів бойових психологічних навичок, необхідних емоційних реакцій, моральної й психологічної готовності до ведення бойових дій.

Список використаних джерел

1. Алещенко В. І. & Юркова О. І. (2022) Кількісний та якісний аналіз стану психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань. Вісник Національного університету оборони України. Київ, НУОУ. Випуск 4 (68), с. 5-15.
2. Кокун О. М. & Мороз В. М. & Пішко І.О. & Лозінська Н.С. (2021) Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : метод. посіб. Київ, 7БЦ. 170 с.
3. Колесніченко О. С. & Мацегора Я. В. & Воробйова В. І. (2016) Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності поза межами пункту постійної дислокації: монографія. Харків : Національна акад. НГУ, . 335 с.
4. Корольчук М.С. & Крайнюк В.М. & Марченко В.М. (2006). Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Корольчука. Київ : Ельга, Ніка-Центр. 20с.
5. Мась Н. М. & Сафін О. Д. (2022). Вплив соціально-психологічних характеристик особистості військовослужбовця на його уявлення про ризик і психологічну готовність до нього. *Вісник КНУ. Серія: Військово-спеціальні науки.* №2(50). С. 50-53.
6. Олійник Л.В. (2012) Проблеми професійної освіти майбутніх магістрів військово-соціального управління та напрями вирішення їх в контексті Болонського процесу / Л.В. Олійник // Збірн. наук. праць " Військова освіта" Вип. 2 (25). С. 167-174.

Питання психології

7. Осюдло В. І. & Грилюк С. М. & Тютюнник Л. Л. (2021) Сучасний стан і перспективи психологічного забезпечення в Збройних Силах України : Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, No 1, с. 89-98.

8. Про затвердження інструкції з організації психологічного забезпечення особового складу Збройних Сил України : Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 18.10.2021 р. №305.

9. Про затвердження інструкції з організації психологічної підготовки Збройних Сил України: Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 18.10.2021 р. №173

10. Психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ до перебування в умовах різкої зміни бойової обстановки та умовах примусової ізоляції. Методичні рекомендації. Київ : «Центр учбової літератури», 2022. 108 с.

References

1. Aleshchenko V. I. & Yurkova O. I. (2022) Kilkisnyi ta yakisnyi analiz stanu psykhologichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtziv tankovykh pidrozdiliv do vykonannya boiovykh zavdan [Quantitative and qualitative analysis of the state of psychological readiness of servicemen of tank units to perform combat tasks]. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. Kyiv, NUOU. Vypusk 4 (68), s. 5-15. (in Ukrainian)

2. Kokun O. M. & Moroz V. M. & Pishko I.O. & Lozinska N.S. (2021) Formuvannya psykhologichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtziv viiskovoi sluzhby za kontraktom do vykonannya zavdan za pryznachenniam pid chas boiovoho zlahodzhennia [Formation of the psychological readiness of military servicemen under contract to perform assigned tasks during combat coordination] : metod. posib. Kyiv, 7BTs. 170 s. (in Ukrainian)

3. Kolesnichenko O. S. & Matsehora Ya. V. & Vorobiova V. I. (2016) Psykhologichna hotovnist viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do sluzhbovo-boiovoi diialnosti poza mezhamy punktu postiinoi dyslokatsii [Psychological readiness of servicemen of the National Guard of Ukraine for service-combat activities outside the permanent deployment point] : monohrafiia. Kharkiv : Natsionalna akad. NHU,. 335 s. (in Ukrainian)

4. Korolchuk M.S. & Krainiuk V.M. & Marchenko V.M. (2006). Psykhologhiia: skhemy, oporni konspekty, metodyky [Psychology: schemes, reference notes, methods] : Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv / Za zah. red. M.S. Korolchuka. Kyiv : Elha, Nika-Tsentr. 20s. (in Ukrainian)

5. Mas N. M. & Safin O. D. (2022). Vplyv sotsialno-psykhologichnykh kharakterystyk osobystosti viiskovosluzhbovtzia na yoho uiavlennia pro ryzyk i psykhologichnu hotovnist do noho [The influence of socio-psychological characteristics of a serviceman's personality on his perception of risk and psychological readiness for it]. Visnyk KNU. Serii: Viiskovo-spetsialni nauky. №2(50). S. 50-53. (in Ukrainian)

6. Oliinyk L.V. (2012) Problemy profesiinoi osvity maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia ta napriamy vyrishennia yikh v konteksti Bolonskoho protsesu [Problems of professional education of future masters of military and social management and ways to solve them in the context of the Bologna process] / L.V. Oliinyk // Zbirn. nauk. prats " Viiskova osvita" Vyp. 2 (25). S. 167-174. (in Ukrainian)

7. Pro zatverdzhennia instruktzii z orhanizatsii psykhologichnoho zabezpechennia osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy [On the approval of the instructions on the organization of psychological support for the personnel of the Armed Forces of Ukraine] : Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy vid 18.10.2021 r. №305. (in Ukrainian)

7. Osodlo V. I. & Hryliuk S. M. & Tiutiunyk L. L. (2021) Suchasnyi stan i perspektyvy psykhologichnoho zabezpechennia v Zbroinykh Sylakh Ukrainy [The current state and prospects of psychological support in the Armed Forces of Ukraine]: Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykhologii, prava, No 1, s. 89-98. (in Ukrainian)

8. Pro zatverdzhennia instruktzii z orhanizatsii psykhologichnoi pidhotovky Zbroinykh Syl Ukrainy [On the approval of the instructions on the organization of psychological training of the Armed Forces of Ukraine] : Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy vid 18.10.2021 r. №173. (in Ukrainian)

10. Psykhologichna pidhotovka viiskovosluzhbovtziv ZSU do perebuvannia v umovakh rizkoi zminy boiovoi obstanovky ta umovakh prymusovoi izoliatsii [Psychological preparation of servicemen of the Armed Forces of Ukraine for staying in conditions of a sharp change in the combat situation and conditions of forced isolation] . Metodichni rekomendatsii. Kyiv : «Tsentr uchbovoi literatury», 2022. 108 s. (in Ukrainian)

Summary

*Aleshchenko V. doctor of psychological sciences, professor,
Professor of the Department of Moral and Psychological
Support of Troops (Forces) National University of Defense of Ukraine*

**FORMATION OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF MILITARY OFFICERS FOR
COMBAT OPERATIONS**

Introduction. *The article highlights the essence of the psychological readiness of military personnel to conduct combat operations and general approaches to its formation in the process of psychological training of the personnel of the Armed Forces of Ukraine and other defense forces. The urgent need for the training of highly qualified specialists who, having a psychological education, are able to effectively organize and conduct psychological training, psychological support of combat operations, and provide emergency psychological assistance to military personnel is emphasized.*

In the structure of psychological readiness of military personnel for professional activity, the following components are highlighted: motivational, level of thinking development, communicative and organizational abilities. Some priority directions for the formation of the psychological readiness of military personnel for combat operations, the need to develop a Course of special psychological training, the competences of military personnel for combat operations, and the ways of its formation at the Military Academy are proposed.

The purpose of the article. *The effectiveness of any activity is determined, first of all, by the psychological and functional readiness of a person to perform it. In the conditions of modern war, the side that not only physically better prepares the personnel, but also forms the psychological readiness of the soldiers to work in combat conditions, will win.*

Methods. *Analysis of psychological and pedagogical literature; summarizing the work of domestic and foreign scientists on a given problem; systematization of received information.*

Originality. *Overcoming unstable psychological states requires new approaches to the level of professional training of specialists in the structures of moral and psychological support of the Armed Forces of Ukraine, other defense forces in military education institutions. This requires paying attention to their professional training, competently organizing and conducting psychological training in military units (units), forming the psychological readiness of military personnel to conduct combat operations. What caused the need for this article.*

Conclusion. *Based on the above analysis, the psychological readiness of a specialist for extreme types of activities can be briefly defined as an integrative personal formation, which consists of short-term and long-term readiness and ensures his psychological suitability for activities in combat conditions.*

Theoretical and methodical development of the problem of psychological preparation for activities in combat conditions allows us to understand the psychological features of the formation of psychological readiness of MPZ specialists at a fairly objective and reliable level when performing activities in extreme situations.

The need to develop and implement a special psychological training course aimed at inculcating skills in the use of methods and techniques (techniques) of individual psychological training of servicemen, providing psychological first aid and self-help before, during and after combat missions.

Key words: *conduct of hostilities; moral and psychological support; psychological readiness; components of psychological readiness of servicemen.*

Received/Поступила: 05.06.23.